

Závaznost nálezů Ústavního soudu: Normativní východiska a praktické limity

Abstrakt

Po diskuzi, která v této oblasti od vzniku Ústavního soudu v České republice proběhla, dnešní teoretické a doktrinární studie docházejí k závěru, že nálezy Ústavního soudu ČR, včetně nálezů o ústavních stížnostech a to včetně jejich odůvodnění, oplývají precedenční závazností, a to zvláště jakmile se stanou součástí ustálené judikatury ÚS. Tato práce zkoumá, zda nálezy Ústavního soudu ovlivňují rozhodování obecných soudů nikoli v teorii, ale v praxi. Zabývá se vlivem nálezů II. ÚS 482/18, kterým Ústavní soud navazuje na svou předchozí judikaturu a stanovuje jasná pravidla pro podrobné odůvodňování rozhodnutí o návrzích na podmíněné propuštění. Zákonem stanovené podmínky pro vyhovění návrhů na podmíněné propuštění totiž jsou formulovány vcelku neurčitě a celkově § 88 Trestního zákoníku nechává soudcům velký prostor pro jejich uvážení při tomto rozhodování. V takové situaci je obzvláště důležité, aby rozhodnutí byla odůvodňována pečlivě a řádně. Ve své práci jsem podrobila detailnímu zkoumání celkem 171 rozhodnutí od všech soudů, které o návrzích na PP rozhodují, ze dvou srovnatelných období (81 rozhodnutí z období těsně před vydáním nálezů v roce 2018, a 89 rozhodnutí z období rok po vydání nálezů). Docházím k závěru, že obecné soudy nepřizpůsobily své rozhodování požadavkům Ústavního soudu ani na jeho nález v této oblasti nijak jinak nezareagovaly. Stále soudy uvádí trestní minulost jako hlavní důvod rozhodnutí, aniž by ji blíže zkoumali z hlediska vývoje frekvence a závažnosti; počet případů, kdy soud rozhodl o zamítnutí žádosti pouze na základě trestní minulosti odsouzeného v mnou sledovaném období v roce 2019 dokonce oproti stejnému období v roce 2018 vzrostl. Nápravu odsouzeného obecné soudy stále nijak blíže nezkoumají, často vůbec neuvádí, zda se odsouzený zúčastnil nějakého speciálního programu nebo ne; kázeňské odměny a tresty hodnotí soudy dále velmi mechanicky jen podle jejich počtu. Stále se často stává, že soud přičte k tíži odsouzenému to, že nenahradil škodu, aniž by zkoumal, zda k tomu vůbec měl odsouzený příležitost. Soudy pořád často neuvádějí, do jakého prostředí by se odsouzený při vyhovění jeho žádosti o PP vrátil, zda má zajištěné vhodné ubytování, jaký je jeho vztah k práci a k drogám a prakticky vůbec neuvádějí, zda si i během VTOS udržel kontakty se svými blízkými. Úroveň odůvodňování rozhodnutí o podmíněném propuštění tedy zůstává velmi nízká a stále se jedná o systémový problém, jak situaci označil Ústavní soud.